

МИЛОРАД РАДОВАНОВИЋ
(Нови Сад)

О ИЗДАВАЊУ ЦЕЛОКУПНИХ ДЕЛА ПАВЛА ИВИЋА

У септембру 1986. године, у Издавачком плану Књижевне заједнице Новог Сада, објављеном у новосадском „Дневнику“, јавности је представљена замисао пројекта издавања *Целокупних дела Павла Ивића* („у редакцији Милорада Радовановића“). Та је, међутим, замисао произашла из унеколико ранијега договора групе новосадских (прво) ученика и (потом) сарадника професора Павла Ивића, тада већ лингвиста махом млађега и средњега доба, и људи изван лингвистичкога еснафа, запослених у Књижевној заједници — Милорада Грујића и Зорана Стојановића (тада веома динамичних уредника у тој кући новосадској). Следиле су припреме почетне, на које се надовезаше разноврсне наше опште невоље нелингвистичке врсте (што још трају), те се посао на остваривању ове замисли већ у почетку био знатно успорио. Утом је и Зоран Стојановић основао своју Издавачку књижарницу (Сремски Карловци — Нови Сад), преузевши здушно цели тај пројекат на своја уредничка плећа. Тако се некако догодило да се са издавањем ових *Целокупних дела* заправо почело тек 1991. године, излажењем из штампе прве књиге (= IV том): *О Вуку Караџићу* (приредио Александар Младеновић). Разуме се, (истина, нисмо тада то поуздано знали, нити смо тако шта били и слутили) то је уједно значило и започети један велики издавачки подухват „кад му време није“ (барем не на нивоу приватних иницијатива и драговољнога рада ентузијаста — а без знатније шире друштвене институционалне потпоре финансијске или сличне). Сматрајући да на овоме месту није потребно објашњавати читатељству стручне и научне мотиве за уобличавање оваквога пројекта, разгледаћемо сада укратко како је изгледала та наша првобитна замисао, и шта се и како од ње до сада ипак остварило:

I *О говору Галијољских Срба*; II *Дијалектологија српскохрватског језика*; III *Српскохрватски дијалекти*; IV *О Вуку Караџићу*; V *Српски народ и његов језик*; VI *Дечанске хрисовуље* (са Милицом Гр-

ковић), *Палеографски опис и правопис Дечанских хрисовуља* (са Вером Јерковић), *Правопис српскохрватских ћирилских јовела и писма XII и XIII века* (са Вером Јерковић); VII/1 *О српскохрватском акценцима* (са Илсе Лехисте); VII/2 *Прозодија речи и реченице у српскохрватском језику* (са Илсе Лехисте); VIII *Преглед историје српског језика* [„Из историје српског народа“]; IX *Полемички списи*; X/1 *Расправе, студије, чланци*. 1. *Фонологија*; X/2 *Расправе, студије, чланци*. 2. *Дијалектологија*; X/3 *Расправе, студије, чланци*. 3. *Историја језика*; XI *Регистри* [личних имена, географских имена, језика, дијалеката, граматичких категорија]. Касније су у издавачки план уврштене и још нунумерисане књиге *Varia* (за прилоге разних врста неуврштене из тематских, жанровских или хронолошких разлога у већ дефинисане томове), те *Банатски говори шумадијско-војвођанског дијалекта*. I–II (са Жарком Бошњаквићем и Горданом Драгин) [књига је објављена након што је овај Издавачки план био сачињен].

[У међувремену су се појавила и два избора из дела Павла Ивића, неовисно од овога нашега пројекта (садржина тих избора наћи ће се распоређена, по природи ствари, по већ дефинисаним томовима *Целокућних дела*, и неће се посебно објављивати). То су колекције: Павле Ивић, *О језику некадашњем и садашњем*, БИГЗ–Јединство, Београд–Приштина, 1990; Павле Ивић, *Избрани огледи*. 1. *О словенским језицима и дијалектима*. 2. *Из историје српскохрватског језика*. 3. *Из српскохрватске дијалектологије*, Просвета, Ниш, 1991 (приредили Слободан Реметић и Недељко Богдановић).]

Почетна идеја је била да у изради ових *Целокућних дела* својим избором, сугестијама, исправкама, ишчитавањем, коректурама, предлагањем решења за индексе, и на разне друге непроцењиво драгоцене начине, на само њему својствен, јединствен начин човека наднаравне меморије и непоновљиве оштроумности, огромног искуства и бритке рационалности — учествује сâм аутор, професор наш — Павле Ивић. Дакле, то би био редак подухват у којем научник сâм, за живота и у пуној зрелости умној, сарађује на изради својих *Целокућних дела*. На нашу огромну жалост, професор Ивић је преминуо 19. септембра 1999. године, те је овај део замисли наше само (истина већим) делом и остварен. На свих шест до сада објављених томова, и на три која су у штампи (о свима њима биће речи детаљније касније) професор Ивић је више него активно, заправо креативно, ауторски, здушно, са огромном енергијом, вољом и умешношћу, сарађивао (и у томе смо послу пуно учили од њега). Дакако, и пројекција преосталих томова који су у раду — највећим је делом и кроз призму консултација са професором Ивићем сачињена.

А и одабрана, сабрана, а камоли целокупна дела научника код нас су све доскора била права културна, библиографска и библиофилска реткост. У ствари, све до деведесетих година, док Завод за уџбенике и наставна средства (Београд) (уз раније и касније повремене доприносе београдске Просвете, Српске књижевне задруге и Ноли-та), није зачео своју значајну иницијативу на пословима ове нарави — тек покоји наш умни човек завредео је синтезу неке од поменутих врста [= Јован Скерлић, Веселин Чајкановић, Тихомир Ђорђевић, Вук Караџић, Слободан Јовановић...]. Но, сада већ имамо, или ћемо ускоро имати, а заслугом управо поменутога Завода за уџбенике и наставна средства, и сабрана или изабрана дела, рецимо, Николе Тесле, Александра Белића, Михаила Петровића Аласа, Јована Цвијића, Михаила Пупина, Милоша Ђурића, Милутина Миланковића, Бранислава Петронијевића, Јосифа Панчића...¹ Посебно, наглашавамо, међутим, нарочити су раритет, уз све, *целокупна* дела једнога научника. А управо је то случај наш.

Прегледајмо, сада, укратко, основне библиографске и садржинске податке о већ објављеним делима, онима у штампи и онима преосталима што су у припреми:

Павле Ивић: **Целокупна дела**. У редакцији Милорада Радовановића. Сремски Карловци / Нови Сад: Издавачка књижарница Зорана Стојановића. 1991—:

I. *О говору Галишљских Срба*. [1957]. Приредио Драгољуб Петровић. 1994. XXI + 520.

III. *Српскохрватски дијалекти. Њихова стуркујура и развој*. Прва књига. *Оишћа разматрања и шљокавско наречје*. [1958]. С немачког превела Паница Мразовић. Приредио Мато Пижурица. 1994. 1–319 + Дијалектолошка карта.

IV. *О Вуку Караџићу*. Приредио Александар Младеновић. 1991. 1–316.

¹ Истина, без експлицитно исказаног плана да то буде тако, али и са несумњивим разлогом да то тако чини, Иван Чоловић, уредник Библиотеке ХХ век у Београду, на добром је путу да објави и све књиге и најважнија дела Милке Ивић: *Правци у лингвистици* (1990, 1994, 1996...), *О Вуковом и вуковском језику* (1997), *Лингвистички огледи* (1983, 1995), *О зеленом коњу. Нови лингвистички огледи* (1995), *Лингвистички огледи, шри* (2000) ... [у том би погледу ту, заправо, недостајали ново издање књиге Милке Ивић из 1954. године — *Значења српскохрватског инструменџала и њихов развој*, још неколико томова „огледа“, и најновије издање књиге *Правци у лингвистици* (у плану је) — са додатним поглављима о лингвистици у деведесетим годинама и о њеним перспективама на почетку новог века].

VII/2. [Са Илсе Лехисте] *Прозодија речи и реченице у српскохрватском језику*. [1986]. С енглеског превела Љиљана Суботић. Приредила Љиљана Суботић. 1996. 1–354.

VIII. *Преглед историје српског језика*. [Из Историје српског народа]. Приредио Александар Младеновић. 1998. 1–348.

X/1. *Расправе, студије, чланци*. 1. *О фонологији*. С енглеског, немачког, руског и француског преводили Јасмина Грковић-Мејџор, Павица Мразовић, Драгољуб Петровић и Снежана Гудурић. Приредио Драгољуб Петровић. 1998. 1–755.

У штампи су:

II. *Дијалектологија српскохрватског језика* [1956] (приредио Драгољуб Петровић);

V. *Српски народ и његов језик* [1971] (приредио Милорад Радовановић; издање је измењено у односу на претходна два, изостављањем дела књиге „О Вуковом Српском рјечнику из 1818. године“, пошто је он уврштен у IV том *Целокупних дела*; при том су књизи придодата још два синтетична текста о теми, „Развој књижевног језика на српскохрватском језичком подручју“ и „Смисао збивања у историји књижевног језика Срба“ — тако да је ово издање, сагласно договору приређивача са аутором — коначно);

VIII/1. *О српскохрватским акценцима* [са Илсе Лехисте; 1963] (с енглеског превела Љиљана Суботић, приредила Љиљана Суботић).

У припреми су томови:

VI. (приређивач Јасмина Грковић-Мејџор) *Дечанске хрисовуље* [1976; ово издање биће допуњено] (са Милицом Грковић), *Палеографски опис и правопис Дечанских хрисовуља* [1982] (са Вером Јерковић), *Правопис српскохрватских ћирилских јовела и јисама XII и XIII века* [1981] (са Вером Јерковић);

IX. (приређивач Светозар Стијовић) *Полемички списи*;

X/2. (приређивач Слободан Реметић) *Расправе, студије, чланци*. 2. *Дијалектологија*;

X/3. (приређивач Мато Пижурица) *Расправе, студије, чланци*. 3. *Историја језика*.

Следиће, на крају: **XI.** *Регистри*, те првобитно нумерисани томови — *Varia* и *Банатски говори шумадијско-војвођанског дијалекта. I–II* [1994, 1997] (са Жарком Бошњакловићем и Горданом Драгин).

Упућени читалац схватиће из овога пописа да су ту заступљене све оне, не малобројне, дисциплине научне и области знања у којима се професор Павле Ивић најуспешније међу савременицима огледао: упоредна славистика, лингвистичка типологија, лингвистичка геогра-

фија, словенска, јужнословенска и српска (српскохрватска) дијалектологија и дијалектографија, историјска лингвистика (првенствено србистичка, дакле она дескриптивна, али и она теоријска), палеографија и ортографија, фонетика и фонологија (и српска и општа), граматика, лексикографија, ономастика, стандардизација језика, планирање језика и језичка политика ... И коме то, може бити, од раније није било јасно, сада му постаје потпуно белодано зашто је Павле Ивић уз Александра Белића несумњиво највећа филолошко-лингвистичка фигура наша двадесетог века (његове друге половине поготово, а уз Милку Ивић — несумњиво). Могло би се лако догодити, дакле, да и *Изабрана дела Александра Белића* (заслугом београдског Завода за уџбенике и наставна средства) и *Целокућна дела Павла Ивића* (заслугом сремскокарловачке, односно новосадске Издавачке књижарнице Зорана Стојановића), сабрана, угледају светлост дана у неком јутру неке године са самога почетка двадесет и првога века! Уз завршетак Просветиних *Сабраних дела Вука Караџића* — симболички је то сасвим смислен улазак у ново доба неко — без дугова превеликих. У том би нам погледу, јасно, као (уз Вукова) најрепрезентативнија за деветнаести век, недостајала понајвише *Сабрана дела Ђуре Даничића* — да нам оставштина филолошко-лингвистичка — за нова поколења — буде заокружена. Да нам задужбине наших учитеља буду трајно похрањене и за свагда доступне — и ученицима нашим, и ученицима наших ученика...